

of Ukraine on large loans to diversify credit risks and meet the needs of the investor's resources.

There is a perspective of insurance companies and pension capital funds participation in development projects financing. As these organizations have considerable amounts of money on a long-term basis, it is advisable to use them for financing the implementation of investment attractive development projects and those which have significant public importance.

Consequently, development projects financial security consists of their own, attracted and borrowed funds. In addition, according to the specific nature of development project there is various sources of funding involved at various stages of its implementation. Moreover, the greater project degree is, the greater share of external resources is in financing structure. The most promising schemes of realization of investment projects of development companies should be included bank lending, CFF, project finance and bond issues.

REFERENCES

1. Peiser, Richard B. Professional Real Estate Development: The ULI Guide to the Business Second Edition / Peiser, Richard B., Anne B. Frej.– Washington, D.C.: ULI-the Urban Land Institute, 2003.
2. Мазур, И.И. Девелопмент недвижимости : учеб. пособие / И.И. Мазур, В.Д. Шапиро. – М.: ЕЛИМА : Издательство «Омега-Л», 2010. – 928 с.
3. Чигасов, С.Г. Генезис девелопмента на сучасному етапі розвитку будівельного ринку України / С.Г. Чигасов, Б.С. Петровський // Економіка та держава. – 2011. – №10. – С. 51-56.
4. Кікена, Т. Проектне фінансування в реаліях українського ринку (на прикладі фінансування об'єктів комерційної нерухомості) / Т. Кікена // Вісник Львівського університету. – 2008. – №40. – С. 282-286.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

канд. екон. наук Ю.С. Худолій

*Полтавський національний технічний університет
ім. Юрія Кондратюка*

Як відомо, на розвиток економіки країни великою мірою впливає банківська система. Економіка України та її банківська система останнім часом перебувають у глибокій кризі, причиною якої є нестабільна економічна та політична ситуація. Однією з основних проблем, що стоїть перед вітчизняною банківською системою – є підтримка її стабільності та надійності. В світовій практиці проблемі попередження та запобігання банківських криз приділяється велика увага, держава надає істотну підтримку банкам, щодо відновлення довіри до них з боку населення та забезпечення їх фінансової стійкості та стабільності, оскільки без стійкої та стабільно функ-

ціонуючої банківської системи неможливо розвивати економіку країни та вирішувати соціальні завдання.

Банківська криза характеризується різким зниженням ліквідності й платоспроможності банків, кризою платежів, невиконанням банками своїх зобов'язань перед кредиторами та вкладниками, збільшенням питомої ваги проблемних і прострочених кредитів, зниженням дохідності банківських операцій, а інколи й банкрутством банків. Банківська криза супроводжується масовим вилученням коштів із банківської системи, зниженням темпів росту й обсягів кредитування, підвищенням процентних ставок і рівня доларизації економіки, падінням споживчого попиту та зниженням обсягів виробництва [1 – 3].

Причинами банківської кризи можуть бути економічні кризи, кризи грошово-кредитної системи або специфічні кризи на окремих фінансових чи крупних товарних ринках. Як правило, поштовхом до банківської кризи є зовнішні фактори, що супроводжуються різкою девальвацією національної валюти, значним дефіцитом бюджету, банківською панікою, біржовими кризами, високою інфляцією, знеціненням банківських вкладів і фінансових активів. До внутрішніх причин банківської кризи відносять недостатній рівень капіталізації банків, низький рівень ризик-менеджменту й корпоративного управління, значну залежність від зовнішніх запозичень, недосконалість банківського регулювання та нагляду [1 – 3].

Негативними наслідками впливу банківської кризи на фінансову стійкість українських банків є такі [4]:

- відтік вітчизняного й іноземного капіталу;
- зниження якості банківських активів;
- втрата довіри з боку вкладників, істотне падіння курсу національної валюти та, як наслідок, скорочення заощаджень із приватного сектора;
- зниження ліквідності;
- зменшення капіталізації банків;
- скорочення ресурсної бази банків;
- зростання процентних ставок;
- збільшення обсягів неповернених валютних кредитів;
- зниження обсягу банківських депозитів;
- зниження обсягу кредитування реального сектора економіки;
- значні проблеми з ліквідністю внаслідок продовження відпливу ресурсної бази з банківських установ.

Ліквідність банку є одним з найбільш впливових факторів на фінансову стійкість банку, тому доцільно дослідити досвід зарубіжних країн щодо управління ризиком ліквідності.

У більшості країн світу не існує однакових показників оцінки ліквідності банку. Набір показників і методів управління ліквідністю варіюють від банку до банку. Управління активами і пасивами банку в іноземних

країнах спирається на використання однієї з чотирьох теорій управління ліквідністю: теорії комерційних позичок, теорії переміщення, теорії очікуваного доходу, теорії управління пасивами. У закордонній практиці за ознакою ліквідності (швидкості перетворення активів у кошти) всі активи поділяються на: первинні резерви, вторинні резерви, позички, інші цінні папери. До первинних резервів належить касова готівка і кошти на кореспондентському рахунку в Центральному банку. До вторинних резервів належать високоліквідні цінні папери, призначені для продажу. Даний вид активу доповнює первинний резерв ліквідних засобів у випадку недостачі останнього. Ліквідність позичок, інших цінних паперів, інвестиційних вкладень (будинків і споруд) більш низька. Для управління ліквідністю закордонна практика виробила певні вимоги до структури активів. Оптимальним для забезпечення стабільності, ліквідності і платоспроможності банку вважаються наступні норми окремих видів активів:

а) Сполучені Штати Америки:

– первинні резерви (стосовно депозитів) – не менш ніж 5–10%;

– первинні і вторинні резерви (стосовно депозитів) – не менш ніж 10–15%;

– позички (стосовно активів) – не більше 65%.

б) Японія:

– ліквідні активи (первинні і вторинні резерви) стосовно депозитів – 30%;

в) Франція:

– ліквідні активи (активи з терміном погашення в найближчі 30 днів) стосовно зобов'язань до запитання і терміном погашення в найближчі 30 днів – 100% [5];

– співвідношення суми активів, розміщених строком на 3 місяці, і суми депозитів до повернення, строкових депозитів та інших ресурсів, залучених на 3 місяці не менше 60 % [6].

В деяких розвинутих країнах світу, наприклад в США, управління ризиком ліквідності базується на визначенні дефіциту або надлишку ліквідності. Тобто в даному випадку йде мова про ГЕП-аналіз, який вже використовується і в Україні комерційними банками саме для управління ризиком ліквідності [6].

Враховуючи те, що одним із основних методів управління ліквідністю комерційного банку є метод коефіцієнтів, який крім самих банків в регуляторних цілях використовують і багато центральних банків країн світу у формі встановлення обов'язкових економічних нормативів, особливої уваги заслуговує саме зарубіжний досвід управління ліквідністю за допомогою коефіцієнтів. Коефіцієнтний метод передбачає встановлення певних кількісних співвідношень статей активу та пасиву балансу. В одних країнах ці співвідношення встановлюються центральними банками, а в інших –

банками самостійно. Кількість показників ліквідності неоднакова в різних країнах світу. Так для обов'язкового виконання Національний банк України розробив одинадцять нормативів, з яких три – ліквідності, а в Росії Центробанк запровадив дев'ять нормативів, з яких три – нормативи ліквідності. Вибір показників виміру ліквідності обумовлюється насамперед вимогами наглядового органу до оцінки ліквідності. В інших країнах наглядові органи або взагалі директивно не встановлюють обов'язкове коло таких показників (наприклад, у США), або встановлюють незначну кількість показників (наприклад, у Японії, Німеччині, Франції, Англії).

Слід зазначити, що Центральний банк Франції не нав'язує однаковий коефіцієнт усім установам; у кожному конкретному випадку банк може вважати обчислений коефіцієнт задовільним чи ні і, у разі потреби, вплинути на установу відповідним чином [7].

Цікавим є досвід оцінювання ліквідності комерційними банками США. Центральний банк США не зобов'язує комерційні банки дотримуватися законодавчо встановлених нормативів ліквідності. Розробка та підтримання системи показників ліквідності є завданням керівництва самих банківських установ. Нині в американській практиці не передбачено суворих формул оцінки ліквідності різноманітних банків. При проведенні аналізу ліквідності підходи змінюються залежно від ринку, на якому працює банк; типу або виду комерційного банку; змісту і набору банківських послуг [7].

Згідно з досвідом, накопиченим банками США, запроваджено таку систему показників:

- обсяг первинних резервів (каса + кореспондентський рахунок в центральному банку) / обсяг залучених депозитів;
- обсяг первинних + вторинних резервів (державні цінні папери) / обсяг залучених депозитів;
- рівень першого показника для забезпечення ліквідності банку має бути не меншим 5–10 %; рівень другого – не меншим 15–25 %;
- обсяг наданих кредитів / обсяг залучених депозитів.

При цьому встановлена залежність: чим більший цей показник за одиницю тим ліквідність банку нижча.

Особливої уваги заслуговує досвід управління ризиком ліквідності в Російській Федерації. У російській практиці найбільш розповсюдженим методом управління ліквідністю є коефіцієнтний. Метод заснований на аналізі й оцінці набору показників ліквідності, у число яких входять як директивно встановлені Банком Росії, так і додаткові нормативи, що відбивають специфічні фактори ризику ліквідності конкретного банку.

У рекомендаціях зазначено, що найкращим методом аналізу ризику ліквідності є метод розривів у термінах погашення вимог і зобов'язань. Відповідно до цього методу сума кожної окремої статті агрегованого балан-

сового звіту групується в залежності від термінів, що залишилися до погашення активів і зобов'язань. При цьому використовуються наступні характеристики терміновості активів і зобов'язань: прострочені, до запитання, 1 день, від 2 до 7 днів, від 8 до 30 днів, від 31 до 90 днів, від 91 до 180 днів, від 181 дня до 1 року, від 1 року до 3 років, понад 3 років.

Узагальнюючи досвід зарубіжних країн щодо управління ліквідністю комерційних банків за допомогою методу коефіцієнтів доцільно запропонувати таку систему показників ліквідності:

- з трьох нормативів ліквідності банків України, на наш погляд, слід залишити без змін лише один показник – миттєвої ліквідності;

- показник поточної ліквідності, мінімальне значення якого необхідно підвищити до 50 %;

- показник довгострокової ліквідності, що визначається як співвідношення суми активів і суми зобов'язань з початковим строком розміщення активів і погашення зобов'язань більше одного року, рекомендоване значення цього показника має коливатися в межах 55–60%.

- показник ліквідності, що визначається як співвідношення суми коштів на кореспондентському рахунку в Центральному банку та в касі, державних цінних паперів (високоліквідні активи) і загальної суми залучених депозитів. Значення цього показника має бути не меншим за 30 %.

Серед запропонованих показників перші три слід віднести до нормативних, а останній – комерційні банки можуть використовувати для внутрішнього аналізу.

Такі зміни потрібні в першу чергу для того, щоб конкретизувати оцінку ліквідності балансу комерційного банку як для контролю з боку НБУ, так і для прийняття управлінських рішень в банківських установах.

ЛИТЕРАТУРА

1. Барановський О.І. Сутність і різновиди фінансових криз / О.І. Барановський // Фінанси України. 2009. – № 5. – С. 3 – 20.

2. Науменкова С.В. Розвиток фінансового сектору України в умовах формування нової фінансової архітектури // С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. – К.: УБС, ЦНДНБУ, 2009. – 384 с.

3. Офіційні дані Національного банку України. – Режим доступу: [http: www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).

4. Пацера М. Світова фінансова кри-за та її наслідки для банківської системи України // Вісник НБУ. – 2009. – № 1. – С. 28 – 33.

Вип. 12 / – ни : Науково-аналітичні матеріали. ни. Центр наукових досліджень, 2008. – 180 с.

– та управління ліквідністю банківських установи / О. Деревська // Вісник НБУ. – 2008. – № 7. – С. 34–39.

7. Крилова В. Складові процеси управління ліквідністю банку / В. Крилова // Вісник НБУ. – 2008. – № 6. – С. 42–46.